

Wprowadzenie do językoznawstwa

Beata Wójtowicz

Prezentacja chroniona prawem autorskim.

Funkcje języka

Funkcje języka

► Komunikacyjna – nadrzędna

► Ale język zaspokaja też wiele innych naszych potrzeb:

- Przynależność do grupy – język identyfikuje nas jako członków konkretnej grupy etnicznej;
- Współpraca – język ułatwia osiągnięcie celu;
- Struktura społeczna – za pomocą środków językowych wyrażamy strukturę organizacji społecznej – sposób zwracania się do danej osoby wyraża jej status względem nas;

- Wyrażanie emocji – za pomocą języka jesteśmy w stanie wyrazić swój stan emocjonalny, złość, gniew, dumę, radość, itp.
- Przekazywanie informacji – podstawowa funkcja języka – opis zdarzeń i okoliczności, planów na przyszłość, instruowanie, wyjaśnianie, ustanawianie praw i zasad;
- Estetyczna ekspresja – wychodzi poza podstawową funkcję komunikacyjną, gdy język używany jest w celach rozrywkowych – literatura, muzyka;
- Nauka – dociekanie wiedzy, argumentacja;
- Nawracanie, przekonywanie do przekonań – środek perswazji, nawoływania.

Język a pismo

Pismo weszło do użycia zaledwie 5 tys. lat temu.

Jakie są plusy i minusy wprowadzenia pisma?

Język a pismo

- ▶ Pismo utrwała przekaz językowy i upowszechnia go,
- ▶ ale przekaz ten jest dostępny tylko dla tych, co umieją czytać – przekaz ustny, zachowywany w pamięci społecznej, dostępny jest dla wszystkich – księgi zbierane są w bibliotekach/archiwach,
- ▶ W tradycji ustnej ludzie zbierali się razem, żeby wysłuchać przekazu, podczas gdy pismo wprowadziło chęć odosobnienia.
- ▶ Mimo powszechnego użycia pisma, nadal większa część komunikacji odbywa się ustnie → pismo nie może zatem świadczyć o wartości języka.

Różnorodność a uniwersalność.

- ▶ Co to jest język?
- ▶ Ile jest języków na świecie?
- ▶ Jak liczymy języki?
- ▶ Czym się różnią, jakie mają cechy wspólne?
- ▶ Czym zajmują się językoznawcy?
- ▶ Skąd pochodzą dane językowe?

► System znaków konwencjonalnych, fonicznych, służący do porozumiewania się o wszystkim (uniwersalny), charakteryzujący się tzw. dwuklasowością, tzn. udziałem gramatyki, umożliwiającej nieograniczone tworzenie nowych konstrukcji.

Grzegorzczkowska, R. 2007. *Wstęp do językoznawstwa*. Warszawa: WN PWN.

Cechy języka naturalnego

- ▶ Konwencjonalność języka – systemu znaków trzeba się nauczyć, gdyż najczęściej brak jest związku między formą a znaczeniem (wyjątek to np. onomatopeje).
- ▶ Dwustopniowość znaków językowych – z mniejszych jednostek tworzy się większe – różne kombinacje fonemów tworzą znaki: rak, kra.
- ▶ Dwuklasowość języka – język składa się ze słownika i gramatyki, tj. reguł pozwalających na tworzenie nieograniczonej liczby nowych, nigdy wcześniej niesłyszanych, konstrukcji (wypowiedzi), niosących nowe informacje.

Cechy języka naturalnego

- ▶ Uniwersalność języka – język służy do przekazywania informacji o wszystkim, o czym człowiek jest zdolny pomyśleć.
- ▶ Abstrakcyjność znaków językowych – możliwość mówienia o zjawiskach nieobecnych (przeszłych, przyszłych, odległych w przestrzeni), a także tylko wymyślonych.
- ▶ Polisemiczność znaków – możliwość odniesienia znaków do zjawisk, które nie mają własnej nazwy, ale ze względu na podobieństwo względem zjawisk nazywanych mogą być określone w sposób metaforyczny lub metonimiczny.

Języki ludzi a zwierząt

▶ 3 wymiary

■ *Discrete infinity – language is infinite* (nieskończoność) refers to the property by which language constructs from a few dozen discrete elements an infinite variety of expressions of thought, imagination and feeling.

■ *Displacement* (semiotyczność) humans can talk about our here and now, but also about things far away in the past, or even about completely abstract things, which we have never seen and will never see.

■ *Joint attention* (wspólne zainteresowanie) język pomaga w osiągnięciu wspólnego celu.

► Języka używamy:

- żeby się komunikować,
- żeby myśleć,
- żeby wyrazić identyfikację z grupą.

Język naturalny

- ▶ Ma rodzimych użytkowników, uczą się go dzieci.
- ▶ Pozwala na swobodną nieograniczoną komunikację.
- ▶ Stoi za nim społeczność, która się z nim identyfikuje.

Ile jest języków?

Ile jest języków?

▶ A co z...

- dialektami,
- różnymi nazwami jednego języka,
- wciąż nieznanymi językami?

Dialekty

“A language is a dialect with an army and a navy.”

Max Weinreich

- znaczenie ma status użytkowników, państwowość, tradycja literacka, piśmienność, i in. względy kulturowe, ekonomiczne i polityczne, a **nie** lingwistyczne.

Dialekty

Niektóre dialekty chińskiego (kantoński, szanghajski) są zupełnie różne a ich status wynika z grupy użytkowników tworzących jedną nację, posiadającą wspólnym systemem pisma i polityką państwa.

Hindi i urdu (dawniej hindustani) są bardzo podobne ale związane z dwoma państwami (Indie i Pakistan), różnymi systemami pisma i religią użytkowników.

Dawny serbsko-chorwacki używany na terytorium Jugosławii był uznawany za jeden język z kilkoma dialektami i różnymi systemami pisma. Serbowie (prawosławni) używali do jego zapisu cyrylicy a Chorwaci (katolicy) alfabetu łacińskiego. Obecnie na tym terenie uznaje się 3 języki: serbski, chorwacki i bośniacki.

Na terenie Macedonii używany jest język macedoński, który przez Bułgarów jest uważany za odmianę bułgarskiego.

▶ Language likely traces to the birth of our species 150,000 years ago. Writing started about 5500 years ago. Which means that if language had only existed for 24 hours, writing would only have come along after 11 PM.

▶ **A language is what people speak.**

▶ <https://newrepublic.com/article/77439/dont-believe-the-hype-about-aborigines-yiddish-or-ebonics>

Ile jest języków?

?

▶ Szacujemy, że jest 6000-7000 języków na świecie

▶ Źródło wiedzy o językach – encyklopedia
Ethnologue <http://www.ethnologue.com/>

- w 2014 r. informacje o 7102 językach, w 2016 r.
- 7097 języków → kolejny slajd
- informacje o krajach
- Językach
- rodzinach językowych

Różnice w liczbie języków

This is the result of changes in extinction status of some languages;

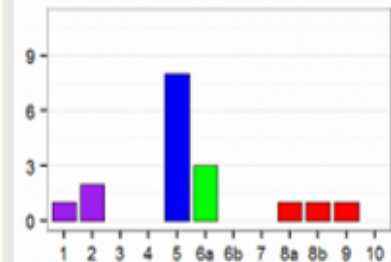
- This edition drops 30 languages that were listed as living in the previous edition (9 being changed in status from living to extinct, 11 having been merged in the ISO standard into another language, and 10 having been removed from the standard because they were duplicates or could not be substantiated as ever having been a language). Conversely, 25 languages are newly listed as living (4 being shifted out of the status of extinct or unattested, 15 having been added by the ISO standard as not having been previously identified, and 6 being former additions to the standard that should have been added in a previous edition).

Poland

COUNTRY	LANGUAGES	STATUS	MAPS	FEEDBACK
Official Name	Republic of Poland, Rzeczpospolita Polska			
Population	38,531,000 (2013 World Bank)			
Principal Languages	Polish			
Literacy Rate	99% (2010 UNESCO)			
Immigrant Languages	Czech, Eastern Yiddish (5,840), Greek (114,000), Russian (60,000), Slovak (38,000)			
Deaf Population	50,000–2,342,000 (1998)			
General References	Comrie 1987; Schenker and Stankiewicz 1980			
Language Counts	The number of individual languages listed for Poland is 17. All are living languages. Of these, 3 are institutional, 8 are developing, 3 are vigorous, and 3 are dying.			
Products	See full country report .			

LANGUAGE STATUS PROFILE

[Click to enlarge with explanation](#)

ETHNOLOGUE PRODUCTS

Languages of Poland
An Ethnologue Country Report, 23 pp.

\$9.95

[Add to cart](#)

[Browse all products](#)

AMAZON RECOMMENDATIONS

Lonely Planet
 Poland (T...

Mark Baker, Tim Richards, M...

\$18.32

Polish

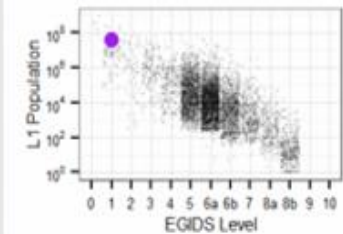
LANGUAGE

FEEDBACK

A language of Poland

ISO 639-3	pol
Alternate Names	Polnisch, Polski
Population	36,600,000 in Poland (European Commission 2012). Population total all countries: 38,636,480.
Language Maps	Ukraine
Language Status	1 (National). Statutory national language (1997, Constitution, Article 27).
Classification	Indo-European , Balto-Slavic , Slavic , West , Lechitic
Dialects	Upper Silesian.
Typology	SVO.
Language Use	10,870,000 also use English [eng].
Language Development	Fully developed. Bible: 1561–1965.
Language Resources	OLAC resources in and about Polish
Writing	Braille script [Brai]. Latin script [Latn], primary usage.
Other Comments	Christian, Muslim.

PLACE IN LANGUAGE CLOUD

[Click to enlarge with explanation](#)

ETHNOLOGUE PRODUCTS

Languages of Poland
*An Ethnologue Country
Report*, 23 pp.

\$9.95

[Add to cart](#)

[Browse all products](#)

JOIN THE CONVERSATION

[Create an account](#) on
ethnologue.com to contribute
new information and be
notified when others
contribute.

Top 10

#	Language	Speakers (mil)
1	Chinese	1,197
2	Spanish	414
3	English	335
4	Hindi	260
5	Arabic	237
6	Portuguese	203
7	Bengali	193
8	Russian	167
9	Japanese	122
10	Javanese	84,3

Jeden język czy kilka?

Chinese varieties:

Rank	Language
1	Chinese [zho]
	Chinese, Gan [gan]
	Chinese, Hakka [hak]
	Chinese, Huizhou [czh]
	Chinese, Jinyu [c jy]
	Chinese, Mandarin [cmn]
	Chinese, Min Bei [mnp]
	Chinese, Min Dong [cdo]
	Chinese, Min Nan [nan]
	Chinese, Min Zhong [czo]
	Chinese, Pu-Xian [cpx]
	Chinese, Wu [wu]
	Chinese, Xiang [hsn]
	Chinese, Yue [yue]

- ▶ Europa – ok. 230 języków
- ▶ Azja – ok. 2200 języków
- ▶ Papua-Nowa Gwinea – 832 języki używane przez 3,9 miliona ludzi → 4500 użytkowników/język
- ▶ Ameryka Północna – ok. 165 języków miejscowych, ale tylko 8 ma ponad 10 tys. użytkowników, a 75 jest bliskie wymarciu

Języki różnią się

- ▶ Ponad 10 samogłosek (duński, chiński, wietnamski) a 2-3 samogłoski (klasyczny arabski)
- ▶ Całe zdanie w jednym słowie (turecki) a wiele krótkich słów na jedno zdanie (wietnamski).
- ▶ Różny opis systemów pokrewieństwa (chiński a angielski).
- ▶ Rodzaj a jego brak (chiński).

Języki są podobne

▶ Rodziny językowe (klasyfikacja genetyczna) podobieństwa

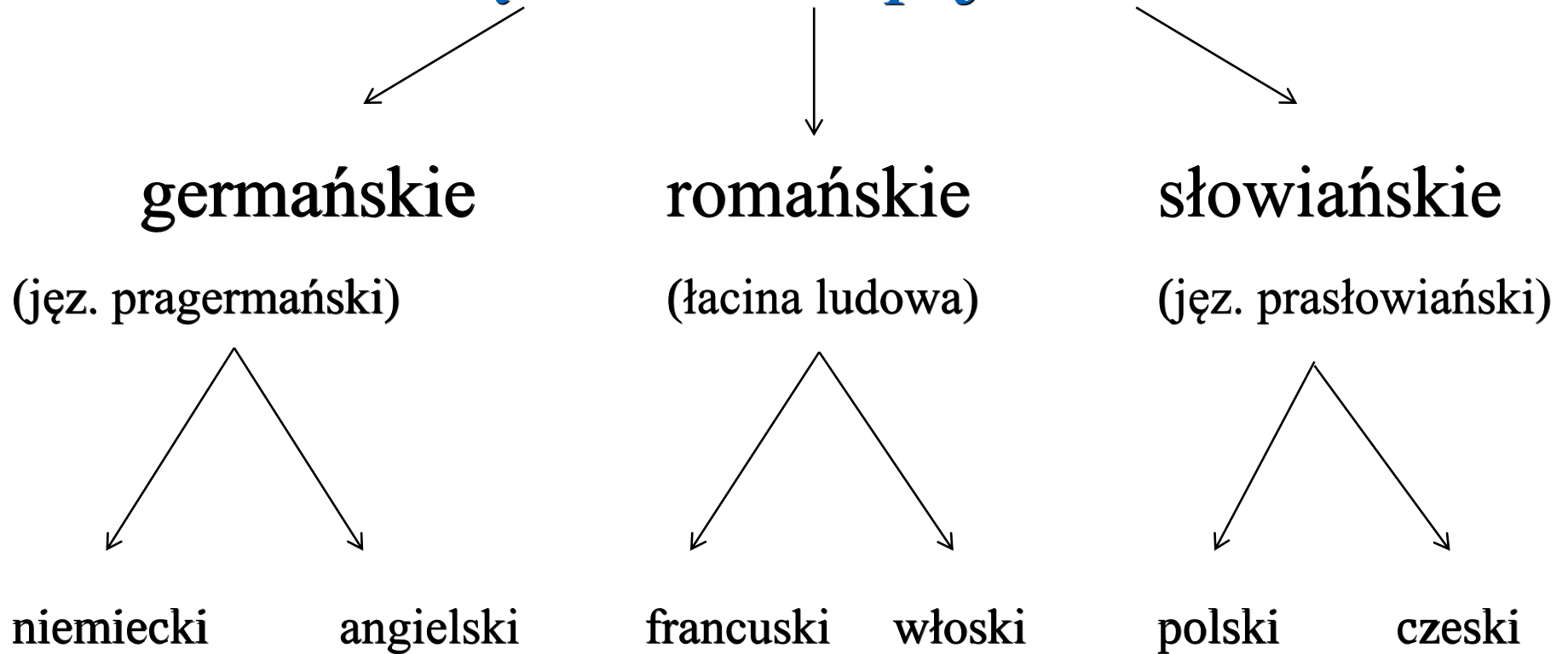
- fr. 'homme' – wł. 'uomo'
- niem. 'Hand' – ang. 'hand'

▶ Kontakt między językami

- *Internet* z angielskiego w wielu językach świata

Jęz. indoeuropejskie

Czym zajmują się językoznawcy?

“Linguists work in five different fields, in five different areas in the world. They work in the library, they work in the bush, they work in the closet, they work in the laboratory, and they work on the street.”

William Labov 1970's

Dane językowe

▶ OLAC - [Open Language Archives Community](#)

Zadania językoznawstwa

► Kolekcja i opis danych językowych

- Każdy język powinien posiadać obszerną bazę tekstów źródłowych oraz wyczerpującą gramatykę, z opisem każdej możliwej struktury i zjawiska językowego, oraz słownik.

► Wyjaśnianie zjawisk językowych.

- Wytłumaczenie dlaczego coś wygląda tak a nie inaczej można znaleźć w samym języku lub poza nim.
- j. niem.

der Mann 'mężczyzna' r.m.

die Frau 'kobieta' r. ż.

das Mädchen 'dziewczyna' r. nijaki.

- W australijskim jęz. Dyirbal istnieją cztery rodzaje – męski osobowy, żeński osobowy, jadalne owoce i warzywa oraz nijaki używany dla nieżywotnych ALE

- słońce – r. żeński osobowy
- księżyc – r. męski osobowy

▶ Przewidywanie – na podstawie znanych faktów językowych jesteśmy w stanie przewidzieć kolejne (np. kolory czy ogólnie semantyka przymiotników).

▶ Ocena - czy można określić, który język ma bardziej rozbudowaną/skomplikowaną strukturę?

Języki migowe

- ▶ **Polski Język Migowy** to język naturalny – jest pierwszym językiem dzieci, których rodzice są głusi. PJM ma własną strukturę gramatyczną (funkcje gramatyczne pełnią m.in. mimika i przestrzeń).
- ▶ **System Językowo – Migowy** (język migany) wywodzi się z polskiego języka fonicznego. Wypowiedź słowną ilustruje się znakami migowymi. SJM jest sztucznym środkiem komunikacji, który łączy w sobie gramatykę języka polskiego, znaki migowe (ideograficzne – przedstawiające całe pojęcia) oraz znaki daktylograficzne (alfabet palcowy, znaki liczb itp.). SJM jest wykorzystywany w nauczaniu dzieci niesłyszących i w komunikacji osób słyszących z niesłyszącymi. SJM wymaga od użytkowników znajomości polszczyzny.
- ▶ <http://www.migajacedlonie.pl/2018/10/pjm-a-sjm/>

Języki migowe

- ▶ Polski Język Migowy (PJM)
- ▶ Korpusowy Słownik Polskiego Języka Migowego
- ▶ 2 - 6 - Interview with dr. Victoria Nyst

Tematyka zajęć

- ▶ Języki zagrożone
- ▶ Badania terenowe
- ▶ Klasyfikacje genetyczne i typologiczne
- ▶ Kontakty między językami
- ▶ Odmiany języka
- ▶ Etnolingwistyka
- ▶ Lingwistyka korpusowa